

## **Jaarverslag 2022**

### **Stichting Struikelsteentjes Maastricht**

#### *Struikelsteentjes*

In 2022 werden 19 struikelsteentjes op 9 locaties gelegd voor Maastrichtse Joden en verzetsstrijders die in de Tweede Wereld Oorlog zijn vermoord. Gekozen werd voor 25 augustus 2022, precies 80 jaar na de eerste grote deportatie vanuit Maastricht en Limburg toen in één nacht 290 Joden vanuit Maastricht werden gedeporteerd. De steentjes legging heeft plaatsgevonden op de gebruikelijke wijze met de stratenmaker Jan van der Meer van de gemeente Maastricht. Het was een erg warme dag met een temperatuur van maar liefst 36.5 graden Celsius.

Gestart werd met de verplaatsing van het struikelsteentje van de communistische verzetsstrijder Lambert Kraft naar de Jonkheer Ruysstraat in aanwezigheid van zijn dochter en kleindochter. De gewijzigde biografie werd gepresenteerd door Fred Grünfeld. De tweede locatie werd de boerderij aan de Wethouder van Caldenborghlaan – indertijd Scharnerweg 12 - voor de familie Wijnhausen waar Ernst Homburg zijn biografie presenteerde. Vervolgens werden voor drie huizen struikelsteentjes aan de Koning Clovisstraat gelegd.

Eerst op no. 60B door Erik van Rijsselt met zijn biografie over Greta Alexander en Adelheid Hertog-Hertz. Daarna aan de overzijde op no. 57B werd de biografie gepresenteerd door Marjolein Vlieks voor de familie Piller-Polak in aanwezigheid van de neef uit Zeeland. De huidige bewoners verzorgden koffie, fris, gebak en ter plaatse werd prachtige muziek gemaakt met Jiddische liedjes. Veel buurtbewoners en oud bewoners waren hier aanwezig. In de Limburger verscheen de volgende dag over deze steentjeslegging een mooie reportage. Daarna werd in deze straat op no. 16A de struikelsteentjes gelegd voor de familie Sachs-Wesly in aanwezigheid van drie nabestaanden.

De biografie werd gepresenteerd door Fred Grünfeld en de achternicht uit Israël bracht de herinneringen van haar moeder Leni Wesly over haar tante Elsa naar voren. Van deze ceremonie verscheen een foto van Guillermo Dazelle in het Nieuw Israelietisch Weekblad.

Het vinden van de juiste adressen in Heer heeft, door het ontbreken van documentatie in het archief over de wijzigingen na de annexatie door Maastricht, veel moeite gekost. Aan de Akersteenweg presenteerde Sjoerd Claessens de biografie over Symche en Esta Gläser, al zal het steentje voor haar pas in 2023 in Amby bij het steentje van haar zoon worden geplaatst.

Ook het struikelsteentje voor Leo Ruyters zal volgend jaar binnen dezelfde straat -Secretaris Wijnandsstraat- worden verplaatst. De biografie van Erik van Rijsselt werd door een nabestaande voorgelezen in aanwezigheid van bewoners en nabestaanden. Tenslotte werden vier struikelsteentjes voor de familie Kirchheimer aan de Wilhelminasingel bij de reeds bestaande vier voor de familie Kozenicki dus in totaal nu 8 voor dit voormalige Joods hotel. De biografie werd in samenspraak met de kleindochter Janet geschreven door Erik van Rijsselt en vertaald door Rina van den Brandt. De achterkleinzoon uit Israël presenteerde deze biografie in aanwezigheid van zijn moeder. Helaas viel de belangstelling van derden deze dag tegen en voor een volgend jaar zullen de uitnodigingen opnieuw bekeken worden. Ook de onverwachte afwezigheid van wethouder en oud-wethouder was jammer. In totaal liggen in Maastricht nu 282 struikelsteentjes.

### *Biografieschrijvers*

De Stichting kan een beroep doen op een vaste pool van ervaren biografieschrijvers. Het abonnement op My Heritage is gecontinueerd, voor aanvullende informatie voor de biografieschrijvers. Het werk van deze vrijwilligers – Sjoerd Claessens, Ernst Homburg, Erik van Rijsselt en Marjolein Vlieks – werd ook door het Elisabeth Strouven Fonds zodanig gewaardeerd dat zij deze vrijwilligers met het bestuur een diner

aanboden dat in 2023 zal plaatsvinden. Alle vier zetten hun vrijwilligers werk voort.

### *Filmfragmenten*

Voor de website van de Stichting Struikelsteentjes Maastricht worden filmfragmenten van de steentjesleggingen vervaardigd. In 2022 zijn opnieuw de steentjesleggingen gefilmd. Matige geluidskwaliteit betekende dat enkele video's opnieuw voor de montage moesten worden ingesproken. In totaal staan nu 68 filmfragmenten van de struikelsteentjes leggingen op de website.

### *Website*

De huidige site is vernieuwd door het bureau Merkelijkheid. Na de voorbereidingen in overleg met het bestuur in 2020 en 2021 werd deze op 22 maart 2022 in het oude raadhuis van Maastricht gelanceerd. Merkelijkheid bedacht, ontwierp en bouwde deze website geheel pro deo voor ons om onze positionering te versterken waardoor de zichtbaarheid werd verbeterd en de bediening werd vergemakkelijkt. Zo kan met behulp van de interactieve kaart – navigatie functie - van steentje naar steentje door de stad worden gewandeld en alle informatie op dat moment worden gelezen en video's worden gezien. Zie daarvoor:

<https://merkelijkheid.nl/portfolio/struikelstenen-stolpersteine-website>

### *Stadhuisbijeenkomst op 22 maart 2022*

De organisatie met uitnodigingen werd professioneel verzorgd door Esther Barends-van Paridon, de office manager van Merkelijkheid. Zij registreerde en stuurde herinneringen waarbij gebruik gemaakt werd van de medio februari beëindigde Corona beperkingen waardoor nu ruim 70 mensen aanwezig konden zijn. Vanuit Merkelijkheid waren daarnaast aanwezig

Tal Gonen, Jens Diepenhorst en Sergio Eijben. De ruim 250 verhalen werden door Jaap Janssen vanuit onze website aangeleverd, deze werden door Sergio verwerkt. Jens legde de website voor alle genodigden uit (zie ook de film binnen bovenstaande website van Merkelijkheid).

In volgorde werden toespraken gehouden door:

- Fred Grünfeld – oorlog opnieuw in de Oekraïne, opkomend anti-semitisme ook aan universiteiten, relevantie van herinnering en educatie.
- Jaap Janssen – opening, welkom en dankwoord, resultaten in 10 jaar tijd, kaart van Maastricht met alle struikelsteentjes.
- Marij van den Bosch – start in 2012 met het steentje voor Marcelle Antoinette Devries, Bosscherweg 185, herinneringen van zus en neef verwerkt en rol omstanders bij deportatie.
- Erik van Rijsselt – overzicht van het Maastrichtse verzet toegelicht met Ummels, Salomon en Van Assen, overzicht van daders en collaborateurs in Maastrichtse bestuur en politie.
- Gert-Jan Krabbendam – verwelkoming – d.m.v. zoom - namens gemeentebestuur, communistische verzetsstrijder en oud-raadslid Ber Kraft belicht in bijzijn van dochter Billa.
- Jens Diepenhorst – introductie en presentatie van de vernieuwde website.
- Marjolein Vlieks – uitleg werkwijze bij archiefonderzoek en biografie onderzoek met nadruk op de bronnen toegelicht aan de hand van Wijngaard.
- Rina van den Brandt – het belang van educatie, betrokkenheid leerlingen, United World College, basisscholen en plusklassen.

Na afloop werden in de hal drankjes en hapjes door het gemeentebestuur van Maastricht aangeboden. Het bestuur bood de vier mensen van Merkelijkheid 's avonds een diner aan

met de drie aanwezige biografieschrijvers en de drie leden van het bestuur.

### *Publiciteit*

Op de tv is door "Vitrien" van RTV Maastricht aandacht besteed aan de steentjeslegging in 2021. Ook het dagblad De Limburger en het Nieuw Israelietisch Weekblad publiceerden hierover. De Limburgse TV L1 interviewde Fred Grünfeld over roof van Joods onroerend goed en het struikelsteentjes project in 2021.

### *Subsidie*

De steentjes werden gedeeltelijk gefinancierd door het Strouvenfonds terwijl de filmfragmenten volledig zijn gefinancierd door het Strouvenfonds. Daarnaast ontvingen we subsidie van de provincie en van donateurs. De gemeente Maastricht financiert de stratenmaker die de plaatsen waar de steentjes gelegd worden, prepareert en de steentjes plaatst.

### *Planning*

Op dinsdag 18 april 2023, precies 80 jaar na de opstand in het getto van Warschau, worden op 10 locaties 26 struikelsteentjes geplaatst. Dezelfde vijf biografieschrijvers als in 2022 werken mee. Tenslotte zullen in 2024 de laatste 14 struikelsteentjes op 7 locaties worden gelegd. Met deze 40 struikelsteentjes komt het totaal aan struikelsteentjes in Maastricht op 322.

Dit jaarverslag is goedgekeurd door het bestuur bestaande uit Fred Grünfeld, Rina van den Brandt, Jaap Janssen en Marij van den Bosch.